

БОШКО Љ. МИЛОВАНОВИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ С ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ ПРИЗРЕН –ЛЕПОСАВИЋ

МИРЈАНА М. СТАКИЋ²

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ У УЖИЦУ

САДРЖАЈИ НАСТАВНИХ ПРОГРАМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЕВРОИНТЕГРАЦИЈЕ

САЖЕТАК. Након значајних декларација: Сорбонске (1988), Лисабонске (1997) и Болоњске (1999), наметнула се потреба за темељним променама у образовним системима многих европских земаља. Те промене нису заобиласле ни Републику Србију. Глобализација је у процес образовања и васпитања унела радикалније промене, од оних које су предвиђене европским декларацијама. У раду биће изложено теоријско разматрање садржаја наставног програма матерњег језика у Републици Србији и разматране последице прилагођавања нашег образовног европском образовном простору. Анализирају се интеркултуралне и мултикултуралне особености наставних садржаја српског језика и њихова усклађеност са савременим процесима евроинтеграције.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: евроинтеграција, наставни програм, српски језик, интеркултуралност и мултикултуралност.

¹ bosko.lj.milovanovic@gmail.com

² mirjanastakic073@gmail.com

Рад је примљен 19. марта 2016, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 22. августа 2016.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Свети оци су као полазну мисао за расправљање о питању зашто сви људи не говоре истим језиком, узимали библијско казивање о грађењу Вавилонске куле, где се наводи „бијаше на цијелој земљи један језик и једнаке ријечи” (*Прва књига Мојсијева* 11. А, 1993, стр. 9). Остаје дилема који је то језик? Многи научници из области језика желе да разреше настајање језика теоријом о мо-ногенези језика. Футуролози предвиђају „гудљење чак 90% данас постојећих језика већ до краја века у који смо закорачили” (Станковић, 2000, стр. 16). Време у којем живимо трпи огромне промене, које су драматичне на свим пољима, па и на лингвистичкој карти света. Ако узмемо у обзир да се на енглеском језику одвија чак 75% кореспонденције у свету и до 80% компјутерских информација, сасвим је сигурно да он заузима доминантно место, што није успео ни један језик у историји цивилизације. Његово друго име је „планетарно средство споразумевања”. „Доминација распрострањеног језика пословне комуникације не треба да гуши језике мањих народа, већ да превођењем омогућава различитост” (Смиљковић и Стојановић, 2011, стр. 39). „Социолингвисти упозоравају на забрињавајуће размере глотофагије и лингвоцида „великих” језика, носилаца културних центризама, над средњима и малима, којима прети опасност да, потискивањем из једне по једне друштвене сфере, постану језици за приватну употребу, затим кандидати за лингвистичку музеологију” (Кончаревић, 2003, стр. 81). У школи, и образовним системима малих земаља, таква настојања могу да угрозе мултилингвалност и мултикултуралност. Из оваквих сазнања намеће се исти задатак и циљ, чување језика, настава матерњег језика на свим нивоима образовања како у формалном, тако и у неформалном образовању. Европским интеграцијама све више се потиру особености народа који са великом жудњом за квалитетнијим животом са лаковерношћу улазе у ту заједницу „једнаких” вредности.

ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Глобализација је као појава убрзала промене у свету у свакој области, а нарочито у области образовања. Развој нужно нуди и другачије образовање младих који су носиоци нових промена и који треба да одговоре новим потребама глобалног друштва. Готово у свим земљама од 1980. године примећује се општи тренд продужавања обавезног образовања. Деца започињу формално образовање у све млађој доби. Током раздобља 2000–2009. године просечне европске стопе учествовања трогодишњака, четворогодишњака и петогодишњака у предпримарном и примарном образовању порасле су за 15,3% и 7%, достижући тако ниво од 77% и 90%, односно, 94% у 2009. години. На пример, учествовање трогодишњака у предшколском образовању укључивало је готово сву децу у Белгији, Данској, Француској и Исланду са више од 95% (*Key Data on Education in Europe 2012*, 2012, стр. 13).

Развојни период глобалног процеса, који у својој суштини представља низ процеса који означавају међуповезаност и међузависност између држава и друштва, повезујући их (McLean and McMilan, 2003), има своје специфичности и новине које су требало да нађу своје место и у области образовања и да кореспондирају са њима. Утврђивање циљева и задатака образовања и васпитања зависило је и од карактера тих промена. Реч је о сложеном питању које зависи од низа услова, а пре свега од тога ко утврђује циљеве образовања и васпитања, према којим или на основу којих друштвених и моралних вредности, са каквим тежњама, тј. са каквом пожељном сликом личности ученика. При одабиру друштвених и моралних вредности и одређивању прихватљиве слике ученика, неке вредности су „преживеле” проверу током времена, па се сматрају универзалним. Према Ј. Ђорђевићу (1993), те вредности су сврстане у следеће групе: 1. Вредности од универзалног значаја; 2. Вредности значајне за друштвену заједницу; 3. Вредности које указују на односе са другима; 4. вредности које се односе на развој појединца.

Потребно је нагласити да је тешко остварив концепт – један циљ васпитања и образовања који је довољан и реалан у плуралистичком друштву, јер циљ васпитања и образовања, у најширем смислу, треба да обухвати потребе, намере, жеље и идеале одређеног друштва и одређеног времена. Циљеви треба да се од-

носе на личност и обрасце понашања који су ефекти социјалног учења у социјално дефинисаном окружењу, те се и захтеви могу дефинисати у веће целине: личне, социјалне и позивне. Међународни документи указују да би обавезно образовање и васпитање требало да омогући општи развој ученика, да их мотивише да развијају позитивне односе према раду, да промовише креативност и изражајност и да их припреми за улогу равноправних грађана.

У Норвешкој циљ образовања је обезбеђивање хришћанског и моралног васпитања, развијање менталних и физичких способности како би ученици стекли добро опште знање, да школа промовише интелектуалну слободу и толеранцију, да тежи стварању добрих навика и сарадње (<http://www.samfunnskunnskap.no>). У Немачкој, после реформисања циљева образовања и васпитања, дата су нова усмерења на: развијање личности ученика у свим видовима, обезбеђивање основних знања, вештина и друштвених компетентности, овладавање медијским образовањем, здравствено васпитање, рано учење страних језика, индивидуални прилаз настави и учењу, подршка пројектном раду и учењу на интердисциплинарним и глобалним темама. Наставни план и програм основног образовања, садржи: Религијско образовање, Основну наставу – Немачки језик, Математику, Упознавање домовине, Музику и динамизам покрета и Уметничко васпитање (Смиљковић и Стојановић, 2011, стр. 28). Фински образовни систем, који се сматра једним од најбољих на свету, утемељен је на мишљењу да сваки појединац може допринети развоју друштва, чак и они који имају проблеме са одређеним предметима, те са њима треба додатно радити (<http://www.educentar.net/>). И у земљама које су припадале некадашњој државној заједници СФРЈ, попут Републике Македоније, чине се покушаји да се прихвате промене у основном образовању као неизбежност која је условљена потребама отворености и кореспонденције њиховог образовања са оним у развијеним земљама и да се „превазиђе један образовни систем који није довољно стандардизован, већ је стереотипан и традиционалистички”. „Систем који негује стил рада где ученик више памти, а мање разуме, ученик зна, а не уме” (Мирашћева, 2009, стр. 243). Покушај креирања „школе по мери детета” представља резултат промена у том правцу.

Србија заузима место у групи европских земаља које су увек имале утврђене, дефинисане циљеве и задатке образовања и васпитања, који су временом редефинисани, допуњавани, мењани,

а према друштвено-политичким променама и приликама у земљи. Декларације су потпомогле општем циљу образовања и васпитања у области високог образовања. *Сордонска декларација* (1988), која наглашава интегралну улогу универзитета у развоју културних димензија Европе и истиче стварање Европске зоне високог образовања. *Лисабонска декларација* (1997) садржи формални оквир за све фазе њене примене: организацију, одвијање и процењивање високошколског образовања у оквиру Европе и представља формалну припрему или правни оквир за *Болоњску декларацију*, која се појавила 1999. године. Основни циљ ове декларације је да наметне принципе реформе високог образовања, да допринесе европској интеграцији и промовише свест о заједничким вредностима и припадност истом друштвеном и културном простору, као и да се олакша мобилност грађана и способност њиховог запошљавања, односно, повећа међународну конкуренцију високог образовања. *Болоњска декларација* је израз духа глобализације Европе и света. Тако постављена, она покреће неколико крупних дилема: између локалног и глобалног; универзалног и индивидуалног; традиције и савремености (Марковић, 2007). Наведена декларација је изложена и бројним критикама. Рајчевић П. истиче да је „циљ и смисао Болоњске декларације стварање медиокритета, потпуно онеспособљених за критичко мишљење. Стандарди Декларације, наравно, не важе за елитне школе у којима се образују деца богаташа: да би се припремили за улоге које их чекају – а то пре свега значи борбу за очување *status quo* – они морају добити квалитетно образовање” (Рајчевић, 2011, стр. 254–255).

Уважавајући декларације, које су европски образовни простор обележиле одређеним општим циљевима образовања, потребно је имати критички став о очувању особености циљева и задатака образовања државе у којој се и примењује одређена декларација.

САДРЖАЈИ НАСТАВНИХ ПРОГРАМА МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И ЕВРОИНТЕГРАЦИЈЕ

У циљу схватања значења глобалних процеса и потребе за осавремењивањем васпитно-образовног процеса, у складу са савременим светским тенденцијама, потребно је озбиљно приступити свим питањима која се тичу образовног система у Републици

Србији, уз поштовање успостављених стандарда балканске, европске и светске интеграције. Друштво знања и стално осавремењивање образовног процеса, не сме да буде лишено етичности, ни у науци, ни у култури глобалног система. Реч је о очувању националног бића и свести, које усклађује слободу која се граничи са хуманизмом (Смиљковић и сар., 2011, стр. 429). Матерњи језик обликује националну културу једног народа и представља тежиште културног и етичког идентитета појединца. Без упоришта у матерњем језику нема ни општег напретка једне заједнице, јер је у језику садржан идентитет и традиција народа, без чега нема ни развоја, ни просперитета, ни остваривања општих хуманистичких вредности, не само у оквиру једног друштва, већ и људске цивилизације уопште.

Школски систем у Републици Србији темељи се на „образовању и васпитању младих који ће развијати сопствену личност и потенцијале и истовремено поштовати и друге особе, њихов идентитет, потребе и интересе” (Стакић, 2015, стр. 531). Поштовање културне разноликости један је од основних његових васпитних циљева, а *Правилником о насљавном ѿлану за ѿрви, друѿи, ѿређи и чеѿврѿи разред основноѿ образовања и васѿиѿања* (2011), предвиђено је да се код ученика, почев од првог разреда основне школе, постигне: укључивање у процесе европског и међународног повезивања. Евроинтеграције подразумевају и познавање и уважавање културне разноликости, под којом подразумевамо „међукултурни дијалог, културну размену, равноправно учешће у међународној економији и борбу против претње културне хегемонизације коју намеће глобализација (Трозби, 2012, стр. 167). И европски документи, попут, *Евроѿске димензије у образовању* из 1997. године, прописују промовисање мултикултурних вредности и подстицање интеркултуралне комуникације у циљу убрзавања процеса интеграције у Европи.

Нема међукултурног дијалога без поштовања особних културних вредности које се огледају у матерњем језику једног народа. Језик и његов медиј, књижевни текст, омогућавају да се уважавају вредности једног народа, али и да се прихвате различитости, „текст представља активни чин интеркултурализације у настави” (Миловановић, 2015, стр. 526). Правилним приступом у усклађивању наставних садржаја матерњег језика према захтевима европског образовног система долазимо до настојања да се задрже основе и специфичности наставе сваког народа који у ту заједницу улази, али и да се ученици упознају са бројним вред-

ностима других европских и светских народа и култура, да се науче да их препознају, уважавају и поштују. Основна претпоставка сваке различитости и разноликости је толеранција. Она подразумева „прихватање различитости, признавање права на разлике у којима се ништа не сматра мање вредним или опасним” (Кокотовић, 2005, стр. 251). Интегрисање у заједницу европских народа огледа се и у тежњи да се бројне различитости (језичке, културолошке...) сагледају и уваже, и да се пронађу споне које би омогућиле хетерогеним културама и наслеђеним вредностима да, уз узајамну толеранцију и коегзистенцију, имају равноправни статус.

У Србији Закон о основама система образовања и васпитања дотиче се Наставног плана и програма за основну и средњу школу кроз чланове 72, 73, и 74, који подразумевају кратке одреднице шта ови планови треба да садрже (обавезне и изборне предмете по разредима, облике образовно-васпитног рада, недељни и годишњи фонд часова по предметима и облицима образовно-васпитног рада; циљеве образовања и васпитања по предметима и разредима, обавезне и препоручене садржаје обавезних и изборних предмета, препоручене врсте активности и начина остваривања програма, препоруке за израду индивидуалног образовног плана, итд.). Конкретни планови и програми за поједине разреде предмет су засебних докумената, који садрже наставне програме одређених разреда основног образовања и васпитања и подразумевају циљеве, задатке и садржаје свих обавезних и изборних наставних предмета, додатне и допунске наставе. У оквиру ових докумената дати су и садржаји предмета Српски језик. У сваком разреду, овај предмет се састоји из три области: језик (подразумева: граматику, ортоепију и правопис), књижевност и језичка култура. У програму српског језика сваког разреда дати су конкретни садржаји из ових области, а након тога описан је начин остваривања програма, који обилује упутствима намењеним наставницима како да реализују програм, које методичке радње да примењују и на које аспекте у току наставног рада треба да обрате пажњу. Најновији документ из 2010. године, који се бави образовним постигнућима на крају другог циклуса обавезног образовања, јесте *Образовни стандарди за крај обавезног образовања за предмети Српски језик*.

Наставу матерњег језика у Републици Србији упоредићемо са наставом матерњег језика у Републици Хрватској, која је чланица Европске уније. У Хрватској постоје два документа која преци-

зирају наставни предмет Хрватски језик. Први документ је *Хрвајски национални образовни сџандард* (HNOS) за предмет Хрватски језик који је настао „из потребе за растерећењем наставних програма и усклађивањем наставе хрватског језика са осталим предметима” (2006). Овај документ је резултат сарадње хрватског Министарства знаности, Хрватске академије знаности, бројних стручњака, а највише директних учесника наставног процеса, наставника и учитеља. Документ истиче специфичности и задатке наставе хрватског језика, неке важне напомене уз наставне теме, истичући хоризонталну и вертикалну повезаност међу темама, унутарпредметну и међупредметну корелацију, методичке препоруке за рад, итд. Израда HNOS-а започета је 2004. а довршена 2006. године и представља темељ на основу кога је донет *Наставни план и програма за основну школу* (2006). Реч је документу који у уводном делу садржи васпитно-образовне циљеве и задатке програма, приказује видове и облике школског и наставног рада, рада са даровитим ученицима и ученицима са сметњама у развоју, васпитно-образовне облике ваннаставних активности. Приказана је улога и функција непосредних учесника школског и наставног рада у побољшању васпитно-образовног процеса у школи и изван ње. Објашњена је сврха библиотеке као саставног дела школе. А, након уводног дела, у већем и обимнијем делу овог програма, дати су циљеви, задаци и васпитно-образовни садржаји сваког наставног предмета за сваки разред са издвојеним васпитно-образовним постигнућима. У оквиру наставног предмета Хрватски језик, дат је општи циљ – оспособљавање ученика за језичку комуникацију која им омогућује овладавање садржајима свих наставних предмета и укључивање у целоживотно учење (*Наставни план и програма*, 2006), и специфични циљеви и задаци. Задаци овог наставног предмета односе се на четири наставна подручја, која овај предмет садржи, а то су: језик, језичко изражавање, књижевност и медијска култура. Након тога прелази се на конкретне наставне садржаје хрватског језика за сваки разред, подељене на поменута подручја.

На основу овог сажетог и уопштеног прегледа Наставног плана и програма у Србији и Хрватској са акцентом на матерњи језик, може се закључити да обе земље поседују документе са појмом стандарда у називу, али са различитом конотацијом. У хрватском образовном систему чини се да је кроз документ *Хрвајски национални образовни сџандард за хрвајски језик* на обухватан начин представљена настава матерњег језика и наглашено њено

прожимање са другим предметима, што је у савременом систему образовања неопходно, истакнуте су технике учења, и стављен акценат на развој и употребу чистог хрватског језика уз познавање његових идиома, дијалеката и наречја. У Наставном плану и програму српског језика не иде се тако широко, осим наглашених циљева и задатака, препоручено је само повезивање садржаја унутар предмета Српски језик, а ниједан документ не бави се корелацијом овог предмета са другим наставним предметима. Са друге стране, наш документ *Образовни стандарди за крај обавезног образовања за српски језик* студиозно класификује очекиване исходе ученика на крају обавезног образовања кроз наставна подручја на три нивоа постигнућа, док у хрватском образовном систему нема ових класификација и чини се да је ова област у фази развоја. Једна од најочљивијих разлика јесте у наставним подручјима. У оба језика постоје три заједничка наставна подручја (језик, језичка култура и књижевност), с тим да хрватски језик поседује и подручје медијске културе, које у српском језику још увек није посебно издвојено ни препознато као потреба.

Сагледавање наставе матерњег језика у Републици Србији и Републици Хрватској показује да компаративно образовање није скуп података и перспектива друштвених наука примењених у различитим државама. Оно подразумева сагледавање онога што друге земље раде унутар свог образовног система, шта планирају, шта мењају или шта су превазишле унутар тог система. Учење од других и са другима постаје императив времена у којем живимо. Такво учење представља услов опстанка и преживљавања (Савићевић, 2003).

Да би се квалитетно и систематично унапређивала настава матерњег језика неопходно је да се у образовне стандарде унесу јасни циљеви, шта је то што ученик треба да усвоји и који су стандарди које наставник треба да испуни. Садржаји Наставних програма матерњег језика у Србији, у деловима програмских одредница које се тичу васпитних и образовних циљева, као и самим наставним садржајима, усклађени су са савременим општим циљевима образовања у свету, који подразумевају усвајање, разумевање и развој основних моралних вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све. Међутим, упркос, реформама Програма, наш школски систем још увек има неке недостатке. Н. Поткоњак указује да и на почетку двадесет и првог века у школама „доминира

и даље се задржава традиционални систем наставе” (Поткоњак, 2003, стр. 113). И Николић уочава да ученици усвајају туђе дефиниције и судове, готова знања, „и да властита стваралачка активност ученика изостаје” (Николић, 2014, стр. 21). Истраживање предзнања граматике српског језика међу студентима показује да они за учење матерњег језика немају довољно личног интересовања, „јер њену материју због традиционалног приступа процесу учења, проглашавају сувопарном и досадном” (Стакић и Миловановић, 2015, стр. 280). Наведено, упућује на слабости образовног система у Републици Србији, да упркос реформама образовног система и настојањима да се *Образовним стандардима* (2010) постигне функционалност знања, оно је, углавном, репродуктивног карактера.

ЗАКЉУЧНА РАЗМА- ТРАЊА

У духу поштовања потписаних декларација о образовању, а особито декларације из Болоње 1999. године, неопходно је сачувати јединственост циљева образовног система. Ако критички приступимо досадашњем резултатима истраживања на тему циља и смисла Болоњске декларације, наићи ћемо и на критичка мишљења, попут става да је „циљ и смисао Болоњске декларације стварање медиокритета, потпуно онеспособљених за критичко мишљење (Рајчевић, 2011, стр. 254). Из наведеног произилази да је велика одговорност на онима који састављају наставне планове и програме. Потребно је ставити већи акценат на обраду родног и књижевног језика у циљу развијања свести ученика о пореклу, развоју и значају матерњег језика. Прегледност концепције програма српског језика са истакнутим темама, кључним појмовима и са очекиваним исходима по нивоима постигнућа за сваку наставну тему, јесте само један аспект који треба да доживи измене у циљу унапређења наставе матерњег језика. Други аспект, тицао би се едукације наставног кадра и темељне промене начина на који они остварују програмске садржаје, а у циљу функционалности знања које се у школама стиче.

ЛИТЕРАТУРА

Ђорђевић, Ј. (1993). „Индивидуализација циљева и задатака у образовању и васпитању”. *Педагојика*, 1–2, 174–186.

Европска димензија у образовању (1997). Београд: Министарство просвете РС.

Key Data on Education in Europe 2012 (2012). Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

- Кокотовић, Д. (2005). *Пукојине културе*. Нови Сад: Прометеј.
- Кончаревић, К. (2003). „Православље и језичка глобализација”. У: Р. Биговић (ред.), *Хришћанство и европске интеграције* (стр. 81–107). Београд: Хришћански културни центар, Фондација Конрад Аденауер.
- Марковић, Ж. Д. (2000). „Глобализација и проблеми очувања националног културног интегритета”. *Теме* (стр.37–45). Ниш: Универзитет у Нишу.
- Миловановић, Б. (2015). „Заступљеност текстова са хришћанском тематиком различитих народа у читанкама за млађе разреде”. У: М. Лончар Вујновић (прир.), *Сусрећи народа и култура* (стр. 521–528). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.
- Mirasčieva, S. (2009). „Ciljevi i zadaci u koncepcijama osnovnog vaspitanja i obrazovanja u Republici Makedoniji – komparativni pristup”. У: К. Шпијун-овић (ур.), *Образовање и усавршавање наставника – циљеви и задаци васпитно-образовног рада* (стр. 243–248). Ужице: Учитељски факултет.
- McClean, I., McMillan A. (2003). *The Consise Oxford Dictionary of POLITICS*, Oxford: University Press.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- Николић, Р. (2014). „Какве су перспективе школе и наставе у овом веку”. У: Р. Николић и др. (ур.), *Настава и учење – савремени исписујући и иперијективне* (стр. 17–26). Ужице: Учитељски факултет.
- Образовни стандарди за крај обавезног образовања за наставни предмет Српски језик* (2010). Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
- Поткоњак, Н. (2003). *XX век није дио ни век дејеша ни век идеологије*, Нови Сад: Савез педагошких друштава.
- Правилник о наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* (2011). Београд: Службени гласник РС – Просветни гласник, др. 2.
- Прва књига Мојсијева* (1993). „Прва књига Мојсијева”. У: Библија (стр. 1–51). Београд: Британско инострано библијско друштво.
- Рајчевић, П. (2011). „Квалитет универзитетске наставе по Болоњском процесу”. У: Д. Бранковић (ред.), *Квалификације наставног и научног рада и Болоњски процес* (стр. 253–263). Бања Лука: Филозофски факултет у Бањалуци.
- Резолуције и декларације УНЕСКА и Европског савета о основном и средњем образовању* (1995). *Актуелности у образовању у свешу*, др. 3/100, 1995, Република Србија, Министарство просвете.

Савићевић, Д. М. (2003). *Компјаративна андрагогија*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета.

Sistem obrazovanja u Norveškoj (2015). Преузето са: <http://www.samfunnskunnskap.no/> [20. 11. 2015.].

Смиљковић, С., Стојановић, Б. (2011). *Компјаративни њписиу Методологији мајерњеј језика и књижевности*. Врање: Учитељски факултет.

Smiljković, S. i sar. (2011). „Knjiga – kultura – tradicija v centru pridobivanja stalnega znanja”. *Človeški kapitalkot vir uspeha v procesu globalizacije* (str. 426–462). Novo Mesto: Visokoškolsko središče.

Стакић, М. (2015). „Књижевни текст и његова улога у поштовању различитих култура”. У: М. Лончар-Вујновић (прир.), *Сусрећи народа и култура* (стр. 529–540). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.

Стакић, М., Миловановић, Б. (2015). „Евалуација предзнања из граматике студената Учитељског факултета у Лепосавићу”. У: С. Маринковић (ур.), *Настава и учење – евалуација васпитно-образовног рада* (стр. 273–284). Ужице: Учитељски факултет.

Станковић, Б. (2000). „Ка функционалној стратегији изучавања и проучавања словенских језика”, *Славистика*, 4, 11–16.

Трозди, Д. (2012). *Економија културне полиике*. Београд: Clio.

Hrvatski nacionalni obrazovni standard za predmet Hrvatski jezik (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH. Преузето са: <http://www.mzos.hr> [12.10.2015.].

Šćukanac, A. (2015). *Zašto je Finski obrazovni sustav najbolji na svijetu*. Преузето са: <http://www.educentar.net/HR/> [23.11.2015.].

BOŠKO LJ. MILOVANOVIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD-OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, TEACHERS TRAINING FACULTY IN LEPOSAVIĆ

MIRJANA M. STAKIĆ

UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC
TEACHERS TRAINING FACULTY IN UŽICE

SUMMARY

THE CONTENTS OF THE SERBIAN LANGUAGE SYLLABI
AND EUROPEAN INTEGRATIONS

After significant declarations: the Sorbonne declaration (1988), Lisbon declaration (1997) and Bologna declaration (1999), there has emerged a need for fundamental changes in the educational systems of many European countries. These changes have also affected the Republic of Serbia. Globalization has introduced more radical changes in the educational process than those envisaged by the European declarations. The paper will theoretically consider the syllabus of the mother tongue in the Republic of Serbia and the consequences of the adaptation of our educational system to the European one. The paper analyses international and multicultural features of the Serbian language syllabus and their compliance with the contemporary processes of European integrations.

KEY WORDS: European integration, syllabus, the Serbian language, interculturalism and multiculturalism.